



Statistische Trends

# Woning en woonomgeving gerelateerd aan tevredenheid met het leven

Jacqueline van Beuningen

Januari 2018

# Inhoud

## **1. Inleiding 3**

## **2. Methode 4**

### 2.1 Data 4

## **3. Resultaten 6**

### 3.1 Tevredenheid met de woning naar woningkenmerken 6

### 3.2 Tevredenheid met de woonomgeving naar buurtkenmerken 7

### 3.3 Tevredenheid met het leven naar woning- en buurtkenmerken 7

### 3.4 Multivariate verbanden 8

## **4. Conclusies 10**

Literatuur 10

StatLine 11

Bijlage 1: Multivariaat model en kerncijfers 12

Bijlage 2: Vraagstellingen 16

Bijlage 3: Technische toelichting 18

**Tevredenheid met de woning en de woonomgeving hangen positief samen met tevredenheid met het leven. Van degenen die tevreden zijn met de woning is 94 procent tevreden met het leven; voor personen die ontevreden zijn met de woning is dat 69 procent. Van degenen die tevreden zijn met de woonomgeving is 94 procent tevreden met het leven; voor personen die ontevreden zijn met de woonomgeving is dat 80 procent. Kenmerken van de woning zijn ook gerelateerd aan tevredenheid met de woning en aan tevredenheid met het leven. Eigenaren van een koopwoning zijn bijvoorbeeld vaker tevreden met het leven dan huurders. De sociale cohesie en de ervaren overlast in de buurt houden verband met tevredenheid met de woonomgeving en het leven: mensen die veel cohesie en weinig overlast ervaren, zijn vaker tevreden met het leven.**

## 1. Inleiding

De omgeving waar iemand woont, heeft invloed op het welbevinden van het individu. Het gaat daarbij om de gebouwde omgeving, maar ook om de sociale omgeving zoals de contacten met buurtgenoten. Het is daarom van belang om te onderzoeken welke omgevingsaspecten het meest relevant zijn voor het welzijn van mensen. In dit onderzoek wordt de samenhang tussen woning- en buurtkenmerken met tevredenheid met het leven, dat een operationalisatie is van subjectief welzijn, onder de loep genomen. Tevredenheid met het leven is een cognitieve evaluatie of afweging van de goede en slechte kanten van het leven (Diener, 1984). Tevredenheid met de woning en woonomgeving kunnen gerelateerd zijn aan tevredenheid met het leven, omdat dit aspecten zijn die men mogelijk meeneemt in deze afweging.

In studies naar factoren die subjectief welzijn beïnvloeden, worden meestal individuele kenmerken, zoals gezondheid of sociale relaties centraal gesteld (Van Beuningen en Kloosterman, 2011; Diener, Suh, Lucas en Smith, 1999). Daarnaast is er onderzoek gedaan naar de invloed van de woonomgeving op het welzijn. Daarbij is vooral gekeken naar twee dingen: ten eerste naar de mate waarin de omgeving bij iemand past en het effect daarvan op zijn of haar welzijn. Ten tweede is gekeken naar de omgeving als externe referentiestandaard om de eigen situatie mee te vergelijken, de zogenaamde ‘sociale vergelijking’ (Easterlin, 2001; Diener, Suh, Lucas en Smith, 1999). Er is enig bewijs dat een persoon met een persoonlijkheid die goed past bij zijn omgeving gelukkiger is. Ook is iemand gelukkiger die het bijvoorbeeld financieel beter heeft dan de mensen om hem heen.

In hoeverre de perceptie en kwaliteit van de fysieke omgeving op zich van belang zijn voor het subjectief welzijn van het individu is minder vaak onderzocht. Het RIVM heeft een literatuurstudie uitgevoerd naar de effecten van de kwaliteit en leefbaarheid van de omgeving op de kwaliteit van leven (Leidemeijer en van Kamp, 2003). Daaruit blijkt dat er waarschijnlijk slechts een beperkt aantal van deze kenmerken van algemeen belang zijn voor leefbaarheid of kwaliteit van leven. Deze kenmerken, zoals lage criminaliteit en schone lucht, hebben effect op de eerste levensbehoeften en zijn voorwaarden voor een gezond leven. Daarnaast zijn er kenmerken die in enige mate van belang zijn, maar waarvan het belang verschilt per individu. Dit zijn vooral kenmerken die het leven aangenaam maken. Zowel objectieve als subjectieve kenmerken (percepties en evaluaties) zijn relevant, waarbij gedacht

kan worden aan de woning, de fysieke omgeving, de sociale omgeving en verschillende vormen van overlast. Herbers en Mulder (2016) geven aan dat het bezit van een huis stabiliteit en veiligheid biedt, mogelijkheden om deze naar eigen smaak aan te passen en het huis in de toekomst te gelde kan worden gemaakt als het nodig is. Het welzijn is daardoor hoger onder woningbezitters dan onder huurders.

Daarnaast tonen Sirgy en Cornwell (2002) aan op welke manier buurtkenmerken de tevredenheid met het leven beïnvloeden. Tevredenheid met aspecten van de buurt, zoals de staat van het onderhoud en het groen, beïnvloedt de tevredenheid met het leven positief doordat deze de tevredenheid met de woonomgeving en de woning verhogen. Sociale karakteristieken van de buurt, zoals contacten met buurtgenoten, hebben vooral invloed op de tevredenheid met de woonomgeving. Fysieke karakteristieken van de buurt hebben juist vooral invloed op de tevredenheid met de woning. Fernandez en Kulik (1981) laten zien dat de buurtsamenstelling of -context naast persoonskenmerken van belang is voor tevredenheid met het leven: mensen op het platteland zijn tevredener dan mensen in de steden en mensen in buurten met hoge kosten van levensonderhoud zijn minder tevreden dan mensen in buurten met lagere kosten.

In dit onderzoek worden zowel woning- als buurtkenmerken meegenomen om de relatie tussen de tevredenheid met het leven, met de woning en de woonomgeving in kaart te brengen. Daarvoor worden enquêtegegevens gecombineerd met registerinformatie, zoals de WOZ-waarde, terwijl de meeste studies uitgaan van zelfrapportage en subjectieve evaluaties. Hierdoor kunnen in dit onderzoek objectieve kenmerken van de woning worden meegenomen. Paragraaf 2 gaat in op de methode en dataverzameling, paragraaf 3 op de resultaten en paragraaf 4 op de conclusies van het onderzoek.

## 2. Methode

### 2.1 Data

Voor dit onderzoek zijn gegevens gebruikt van het Woononderzoek Nederland (WoON) van 2015. In dit onderzoek, dat om de drie jaar wordt uitgevoerd, komen onder andere kenmerken van de huidige woning en woonomgeving, woonwensen, de verhuiswens en de woonlasten aan bod. Doelpopulatie is de Nederlandse bevolking van 18 jaar of ouder in particuliere huishoudens waarbij de steekproef is gestratificeerd naar gemeenten. Het onderzoek wordt mixed-mode uitgevoerd: eerst wordt met behulp van internetwaarneming geënkquêteerd (CAWI). De non-respondenten worden vervolgens, indien het telefoonnummer bekend is, telefonisch benaderd (CATI) en anders face-to-face in een persoonlijk interview (CAPI). Het WoON 2015 telt ruim 62 duizend respondenten, en heeft een responspercentage van 59 procent. Het veldwerk liep van september 2014 tot en met mei 2015. Voor dit onderzoek zijn alleen personen die behoren tot de kern van het huishouden meegenomen, dat wil zeggen: alleenstaanden of partners met of zonder kinderen. Thuiswonende meerderjarige kinderen en overige huishoudleden zijn buiten beschouwing gelaten, omdat zij meestal geen of weinig inspraak hebben in de keuze van de woning of de woonbuurt. De vraagstellingen die in dit onderzoek zijn gebruikt, zijn te vinden in bijlage 2.

Alle besproken bivariate verbanden zijn ook multivariaat getoetst met controlevariabelen en andere woning- en buurtkenmerken en als deze significant zijn in deze analyses ( $p < 0,05$ ), wordt dit niet in de tekst besproken. Indien dit niet het geval is, wordt aangegeven door welke variabelen het verband verklaard wordt. Als controlevariabelen zijn geslacht, leeftijd, hoogst behaalde onderwijsniveau, migratieachtergrond en stedelijkheid van de gemeente meegenomen. Stedelijkheid is meegenomen om voor verschillen in omgevings- en woningkenmerken van steden versus platteland te corrigeren. Buurten op het platteland zijn bijvoorbeeld uitgestrekter dan in de stad waar meer mensen dichtbij elkaar wonen, er staan andere soorten huizen met meer ruimte en op het platteland hebben mensen gemiddeld vaker contact met bureaus (Statline, 2017). Daarnaast worden de ervaren gezondheid en het gestandaardiseerd besteedbaar huishoudensinkomen meegenomen, omdat deze specifiek relevant zijn voor tevredenheid met het leven (Van Beuningen en Kloosterman, 2011; CBS, 2015). Naast de bivariate verbanden is een structureel model geschat met multivariate verbanden. Doel van deze additionele analyse is het onderzoeken van indirecte verbanden, dat wil zeggen de relaties van eerdergenoemde kenmerken via tevredenheid met woning of woonomgeving met de tevredenheid met het leven. In bijlage 3 staat meer gedetailleerde informatie.

---

## WoonOnderzoek Nederland en onderzoek Sociale samenhang & Welzijn

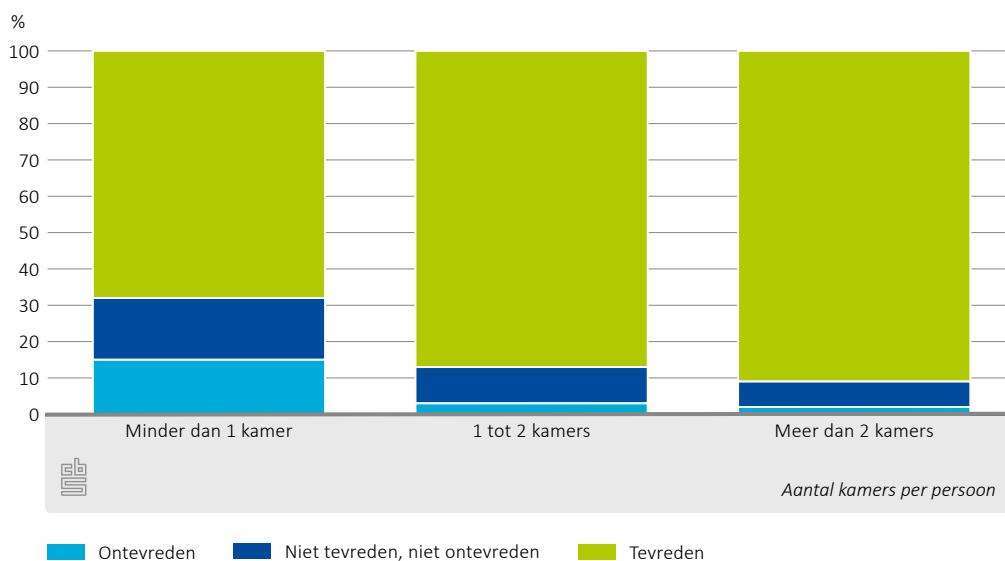
De vragen naar tevredenheid met het leven, de woning en de woonomgeving zitten ook in het onderzoek Sociale samenhang & Welzijn (S&W), de primaire bron om deze cijfers uit te publiceren. Wanneer de cijfers uit het WoonOnderzoek Nederland (WoON) worden vergeleken met de cijfers uit S&W blijkt dat het aandeel tevredenen en de gemiddelde score op tevredenheid voor het leven hoger zijn in WoON. Waar 84 procent van de bevolking van 18 jaar of ouder in 2015 tevreden is met het leven in S&W, is dit in WoON 92 procent. Er zijn meerdere verklaringen mogelijk voor dit verschil. Zo is de vraagstelling in beide onderzoeken verschillend. Waar in S&W wordt gevraagd naar een score op een schaal van 1 tot en met 10, wordt in het WoON expliciet om een rapportcijfer gevraagd. Daarnaast staat de vraag op een andere plek in de vragenlijst: in S&W is ervoor gekozen om met de vragen over subjectief welzijn te starten, omdat bekend is dat deze vraag gevoelig is voor contexteffecten. In WoON komt de vraag naar de tevredenheid met het leven pas later in het onderzoek aan bod. Een alternatieve verklaring is dat respondenten in het WoON in het algemeen positiever antwoorden op dit soort attitudevragen. Men is in het WoON ook positiever over de cohesie in de buurt dan in de Veiligheidsmonitor waar dit op een soortgelijke manier is gevraagd. Hoewel de percentages verschillen, zijn de patronen voor verschillende bevolkingsgroepen vergelijkbaar voor de tevredenheid met het leven. Zo zijn hoogopgeleiden vaker tevreden met het leven dan laagopgeleiden. De resultaten met betrekking tot de tevredenheid met de woning en woonomgeving kunnen niet goed met elkaar vergeleken worden, aangezien de antwoordschalen in beide onderzoeken sterk verschillen. Eerder onderzoek heeft aangetoond dat verschillende antwoordschalen voor welzijnsvragen zorgen voor andere resultaten (Van Beuningen, van der Houwen en Moonen, 2014).

## 3. Resultaten

### 3.1 Tevredenheid met de woning naar woningkenmerken

Gemiddeld is 88 procent van de bewoners tevreden met zijn woning, 3 procent is ontevreden en de overige 9 procent is niet tevreden en niet ontevreden. Mensen met een koopwoning zijn vaker tevreden met hun woning (94 procent) dan mensen die in een huurwoning wonen (77 procent). Hoe hoger de WOZ-waarde, hoe vaker personen tevreden met hun woning zijn. Waar 77 procent van de mensen met een woning en bijbehorende WOZ-waarde van minder dan 150 duizend euro tevreden is, is dat onder mensen met een woning met een WOZ van 500 duizend euro of meer 97 procent. Het soort woning is ook van belang: personen met een vrijstaand huis zijn vaker tevreden dan personen met een etagewoning. Hierbij speelt deels mee dat vrijstaande woningen gemiddeld een hogere WOZ-waarde hebben en dus duurder zijn dan etagewoningen, maar het verschil blijft na controle voor de WOZ-waarde bestaan. Er is geen verschil meer in tevredenheid met de woning tussen eigenaren van een vrijstaand of twee-onder-een kap woning als voor de WOZ-waarde gecorrigeerd wordt. Een groter huis is ook gerelateerd aan tevredenheid met de woning, net als het aantal kamers per persoon in het huishouden. Waar 69 procent van de bewoners van een huis van maximaal 50 m<sup>2</sup> tevreden is met de woning, is dit onder bewoners van een huis van 200 m<sup>2</sup> of meer 95 procent. De relatie tussen woningoppervlakte en tevredenheid met de woning valt weg als gecorrigeerd wordt voor WOZ-waarde, type en soort woning en huishoudensinkomen. Dat wil zeggen dat bewoners van huizen in het duurdere segment vaker tevreden zijn met hun woning en dat deze woningen ook meestal groter zijn, maar dat de woningoppervlakte op zich minder van belang is voor de tevredenheid. Van de mensen met minder dan één kamer per persoon in het huishouden is 68 procent tevreden, terwijl dit onder mensen met meer dan twee kamers 91 procent is. Deze samenhang wordt niet verklaard door andere woning- of achtergrondkenmerken zoals de WOZ-waarde, woningoppervlakte of huishoudensinkomen.

#### 3.1.1 Tevredenheid met de woning naar aantal kamers per persoon in het huishouden, 2015

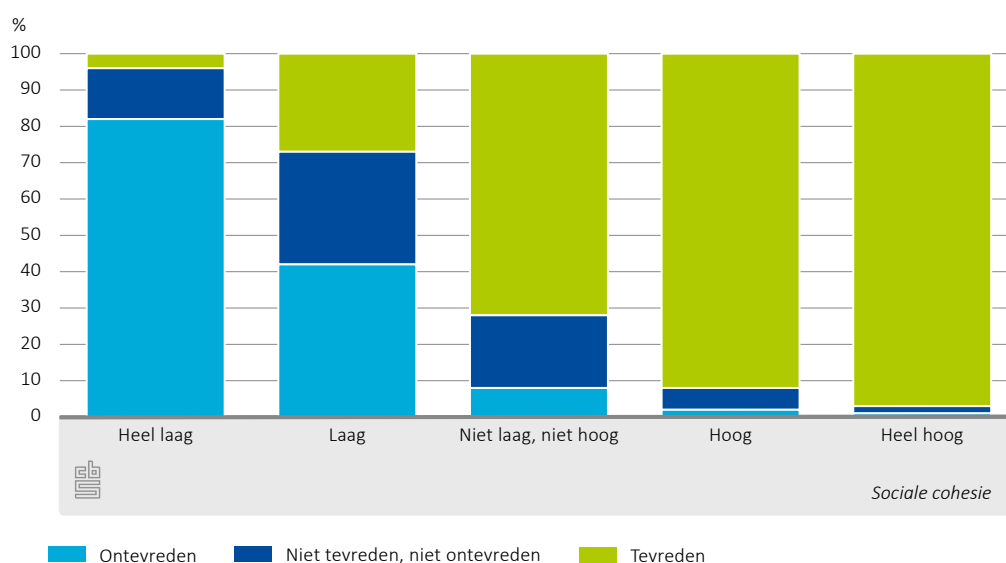


Bron: CBS, WoON.

## 3.2 Tevredenheid met de woonomgeving naar buurtkenmerken

Mensen zijn minder vaak tevreden over hun buurt dan over hun woning; 83 procent is tevreden over de eigen woonomgeving, 6 procent is ontevreden. Personen die overlast ervaren, zijn over het algemeen minder tevreden over hun buurt. Hieronder vallen verkeersoverlast, geluidsoverlast en stank-, stof-, of vuiloverlast. Ruim drie op de tien mensen die veel overlast ervaren, zijn tevreden over de woonomgeving, terwijl dit onder mensen die geen overlast ervaren ruim negen op de tien is. Van de bewoners van buurten waar verloedering voorkomt, is 81 procent tevreden en 7 procent ontevreden met hun woonomgeving. Onder bewoners van buurten waar dit niet voorkomt, is dit respectievelijk 92 en 2 procent. Van degenen die heel lage sociale cohesie in hun buurt ervaren, is slechts 4 procent tevreden over de woonomgeving; van degenen die heel hoge cohesie ervaren is dit 97 procent.

### 3.2.1 Tevredenheid met de woonomgeving naar sociale cohesie, 2015



Bron: CBS, WoON.

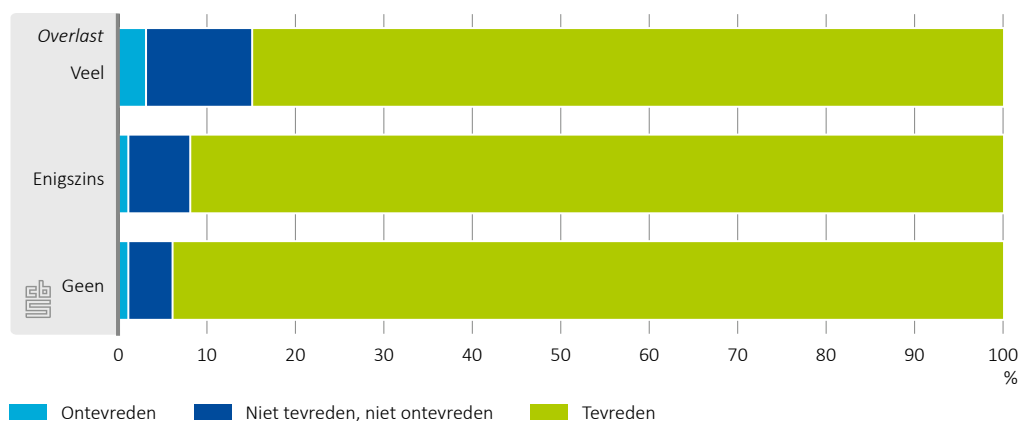
## 3.3 Tevredenheid met het leven naar woning- en buurtkenmerken

Eigenaren van een koopwoning zijn vaker tevreden met het leven dan huurders. Van hen is respectievelijk 96 en 87 procent tevreden. Dit verschil wordt verklaard doordat woningbezitters gemiddeld tevredener zijn over hun woning en woonomgeving, gezonder zijn en een hoger inkomen hebben dan huurders; niet door het hebben van een koopwoning op zich. Personen met een vrijstaand huis zijn vaker tevreden met hun leven dan personen met een etagewoning, namelijk 97 tegen 88 procent. Eigenaren van hoekwoningen en tussenwoningen zitten hier tussenin qua tevredenheid. Het aandeel tevredenen loopt op met de WOZ-waarde van de woning. Dit geldt ook voor woonoppervlakte en het aantal kamers dat per persoon beschikbaar is. Van degenen met een woning met een WOZ-waarde van minder dan 150 duizend euro is 87 procent tevreden met het leven, tegen 97 procent van degenen met een woning met een WOZ-waarde van 500 duizend euro of meer. Deze percentages zijn vrijwel hetzelfde voor woningoppervlakte: van degenen met minder dan 50 m<sup>2</sup> is 88 procent tevreden, van degenen met minstens 200 m<sup>2</sup> 97 procent. Van de mensen met minder dan één

kamer per persoon tot hun beschikking, is 88 procent tevreden met het leven ten opzichte van 92 procent van de mensen die minstens twee kamers per persoon hebben. Deze verschillen worden niet verklaard door andere kenmerken zoals huishoudensinkomen. Het hebben van eigen buitenruimte is niet gerelateerd aan tevredenheid met het leven. Ook zijn mensen met een tuin niet vaker tevreden dan mensen met een balkon.

Overlast in de buurt hangt samen met de mate waarin mensen tevreden zijn met het leven. Van degenen die veel overlast ervaren, is 85 procent tevreden ten opzichte van 94 procent van degenen die geen of weinig overlast ervaren. Daarnaast is de ervaren sociale cohesie of samenhang in de buurt sterk gerelateerd aan tevredenheid met het leven: waar 97 procent van de bewoners die een heel hoge sociale cohesie ervaren, tevreden is met het leven, is dit slechts 69 procent in een buurt waar men een heel lage sociale cohesie ervaart. Voor verloedering is er geen verschil.

### 3.3.1 Tevredenheid met het leven naar ervaren overlast, 2015



Bron: CBS, WoON.

### 3.4 Multivariate verbanden

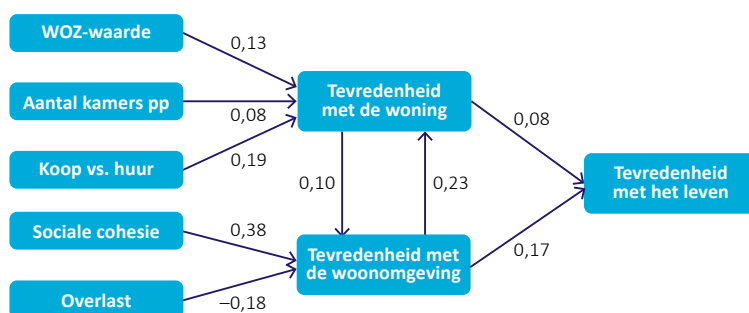
Zowel tevredenheid met de woning ( $r = 0,28$ ;  $p < 0,01$ ) als met de woonomgeving ( $r = 0,22$ ;  $p < 0,01$ ) zijn gerelateerd aan tevredenheid met het leven. Tevredenheid met de woning en met de woonomgeving hangen onderling sterker samen ( $r = 0,44$ ;  $p < 0,01$ ). De belangrijkste woning- en buurtkenmerken worden met enkele controlevariabelen tegelijkertijd door middel van een structureel model geschat, zodat onderlinge verbanden inzichtelijk worden. Vanwege de overlap tussen een deel van de kenmerken kunnen niet alle kenmerken in één model worden meegenomen, maar wordt een selectie van de belangrijkste kenmerken gemaakt op basis van de voorgaande bivariate en multivariate analyses en overlap tussen de onafhankelijke variabelen (multicollineariteit). De woningkenmerken WOZ-waarde, aantal kamers per persoon en koop- versus huurwoning zijn meegenomen in het model naast de buurtkenmerken sociale cohesie en overlast. Als controlevariabelen zijn geslacht, leeftijd, gezondheid en huishoudensinkomen meegenomen, omdat deze het meest van belang zijn voor tevredenheid met het leven (Van Beuningen en Kloosterman, 2011). Onderwijsniveau en migratieachtergrond konden niet in het model worden meegenomen omdat er teveel overlap was met de andere controlevariabelen in het model. Dit was met name het geval tussen onderwijsniveau, huishoudensinkomen en leeftijd en tussen migratieachtergrond,



huishoudensinkomen en leeftijd. Stedelijkheid was niet gerelateerd aan tevredenheid met het leven en is daarom niet meegenomen. Als de verbanden met woningkenmerken, buurtkenmerken, tevredenheid met de woning, tevredenheid met de woonomgeving en tevredenheid met het leven in een model worden samengebracht, blijkt dat tevredenheid met het leven samenhangt met zowel woning- als buurtkenmerken. Alle relaties gaan via tevredenheid met de woning of woonomgeving, maar een deel heeft ook een directe samenhang met tevredenheid met het leven. Dat wil zeggen dat woning- en buurtkenmerken samenhangen met tevredenheid met het leven en dat dit voor een deel komt doordat iemand (on)tevredener is met zijn woning of woonomgeving. Bij de WOZ-waarde gaat de relatie helemaal via respectievelijk tevredenheid met de woning en woonomgeving. Dat wil zeggen dat de WOZ-waarde op zich niet gerelateerd is aan de tevredenheid met het leven.

Uit de resultaten blijkt dat tevredenheid met de woonomgeving ( $\beta = 0,17$ ;  $p < 0,01$ ) sterker samenhangt met de tevredenheid met het leven dan tevredenheid met de woning ( $\beta = 0,08$ ;  $p < 0,01$ ). Hierbij moet worden opgemerkt dat tevredenheid met de woonomgeving ook nog voor een deel via tevredenheid met de woning de tevredenheid met het leven beïnvloedt; andersom beïnvloedt tevredenheid met de woning via de woonomgeving de tevredenheid met het leven. Deze wederkerige relatie is voor de volledigheid in het model opgenomen, hoewel de verbanden moeilijk apart te interpreteren zijn. Sociale cohesie in de buurt is het sterkst gerelateerd aan tevredenheid met de woonomgeving. Mensen die een hoge cohesie ervaren, zijn vaker tevreden met de woonomgeving en ook tevredener met het leven. Voor tevredenheid met de woning maakt het vooral uit of het om een koop- of huurwoning gaat, waarbij de huizenbezitters vaker tevreden zijn met hun woning. Van de controlevariabelen is gezondheid het sterkst gerelateerd aan tevredenheid met leven ( $\beta = 0,34$ ;  $p < 0,01$ ). De resultaten uit het model zijn uitgebreid weergegeven in de bijlage.

### 3.4.1 Samenhang tussen woningkenmerken, buurtkenmerken, tevredenheid met de woning, woonomgeving en het leven, 2015



Bron: CBS, WoON.

Noot: Alle weergegeven relaties zijn significant ( $p < 0,01$ ), directe relaties van de onafhankelijke variabelen met de tevredenheid met het leven zijn wel meegenomen in het model maar worden niet getoond in de figuur vanwege de leesbaarheid. De controlevariabelen worden ook niet getoond.

## 4. Conclusies

Het overgrote deel van de Nederlandse bevolking is tevreden met hun woning, woonomgeving en met hun leven. Tevredenheid met de woning en woonomgeving hangen positief samen met tevredenheid met het leven. Daarnaast zijn bepaalde woning- en (fysieke en sociale) buurt-karakteristieken gerelateerd aan tevredenheid met het leven, zoals het aantal kamers per persoon in de woning. De sociale context is sterk van belang: als iemand veel sociale cohesie in de buurt ervaart, is hij vaker tevreden met het leven. Uit eerder onderzoek is ook gebleken dat sociale relaties, waaronder contacten in de buurt, een grote rol spelen bij het subjectief welzijn (Van Beuningen en Kloosterman, 2011; Mars en Schmeets, 2011). De negatieve kant van de sociale context is het ervaren van overlast, ook dit heeft een grote impact op het welzijn. Het kan ook zijn dat mensen die ontevreden zijn over de woonomgeving of over hun leven eerder overlast ervaren. Een andere alternatieve verklaring kan zijn dat mensen die negatiever ingesteld zijn, minder tevreden zijn over hun woonomgeving en daarnaast ook meer overlast en een lager welzijn ervaren, het zogenaamde 'halo effect' (Schimmack, Schupp en Wagner, 2008).

Woningkenmerken zijn gerelateerd aan tevredenheid met de woning en ook met het leven. Het aantal kamers per persoon in het huishouden is belangrijker voor tevredenheid met de woning dan de woningoppervlakte. De mogelijkheid die men heeft om zich bijvoorbeeld terug te trekken op een eigen kamer is van belang voor hoe tevreden men is over de woning.

Hierbij moet worden opgemerkt dat bewoners, mits zij de financiële ruimte hebben, deels zelf kunnen bepalen waar zij gaan wonen. Bewoners die bijvoorbeeld buitenruimte belangrijk vinden, zullen vaker in een woning met buitenruimte wonen dan bewoners die dit onbelangrijk vinden. Hetzelfde geldt voor de oppervlakte van een huis; voor bewoners van een relatief groot huis zal dit over het algemeen meer van belang zijn dan voor bewoners van een klein huis. De relatie tussen woningkenmerken zoals buitenruimte of oppervlakte en tevredenheid met de woning zou hierdoor onderschat kunnen worden. Sociale cohesie in de buurt en de ervaren overlast hangen onder andere samen met tevredenheid met de woonomgeving. Het zou kunnen dat mensen die ontevreden zijn over hun woonomgeving daardoor weinig cohesie ervaren in plaats van andersom, dit is in dit onderzoek niet vast te stellen. Daarnaast speelt verloedering in de buurt een rol voor tevredenheid met de woonomgeving, maar niet voor de tevredenheid met het leven.

## Literatuur

Beuningen, J. van, K. van der Houwen en L. Moonen (2014). Measuring well-being. An analysis of different response scales. Discussion paper 2014-04. <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/onderzoeksomschrijvingen/aanvullende%20onderzoeksbeschrijvingen/measuring-well-being-an-analysis-of-different-response-scales>

Beuningen, J. van en R. Kloosterman (2011). Subjectief welzijn: welke factoren spelen een rol? Bevolkingstrends, 59 (4). <https://www.cbs.nl/nr/rdonlyres/50ff24ea-d783-40e4-b13c-9d7caf89e8e7/0/2011k4p85b15art.pdf>

CBS (2015, 6 november). Nederlanders geven het leven een 7,8. CBS nieuwsbericht. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2015/45/nederlanders-geven-het-leven-een-7-8>

Diener, E. (1984). Subjective Well-Being. Psychological Bulletin, 95 (3). [https://internal.psychology.illinois.edu/~ediener/Documents/Diener\\_1984.pdf](https://internal.psychology.illinois.edu/~ediener/Documents/Diener_1984.pdf)

Diener E., E. M. Suh, R. E. Lucas en H. L. Smith (1999). Subjective Well-Being: Three Decades of Progress. Psychological Bulletin, 125 (2). [https://internal.psychology.illinois.edu/~ediener/Documents/Diener-Suh-Lucas-Smith\\_1999.pdf](https://internal.psychology.illinois.edu/~ediener/Documents/Diener-Suh-Lucas-Smith_1999.pdf)

Easterlin, R. A. (2001). Income and Happiness: Towards a Unified Theory. The Economic Journal, 111 (473). <http://www.uvm.edu/pdodds/research/papers/others/2001/easterlin2001a.pdf>

Fernandez, R. M. en J. C. Kulik (1981). A Multilevel Model of Life Satisfaction: Effects of Individual Characteristics and Neighborhood Composition. American Sociological Review, 46 (6). <https://www.jstor.org/stable/2095082>

Herbers, D. J. en C. H. Mulder (2016). Housing and subjective well-being of older adults in Europe. Journal of Housing and the Built Environment. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10901-016-9526-1>

Mars, G. en H. Schmeets (2011). Meer sociale samenhang, meer geluk? Bevolkingstrends 59 (3). <https://www.cbs.nl/-/media/imported/documents/2011/39/2011-k3-p39-art.pdf>

Leidelmeijer, K. en I. van Kamp (2003). Kwaliteit van de Leefomgeving en Leefbaarheid. RIVM, Bilthoven. Rapportnr: 630950002. [http://www.rivm.nl/Documenten\\_en\\_publicaties/Wetenschappelijk/Rapporten/2004/mei/Kwaliteit\\_van\\_de\\_leefomgeving\\_en\\_leefbaarheid\\_Naar\\_een\\_begrippenkader\\_en\\_conceptuele\\_inkadering](http://www.rivm.nl/Documenten_en_publicaties/Wetenschappelijk/Rapporten/2004/mei/Kwaliteit_van_de_leefomgeving_en_leefbaarheid_Naar_een_begrippenkader_en_conceptuele_inkadering)

Schimmack, U., J. Schupp en G. G. Wagner (2008). The Influence of Environment and Personality on the Affective and Cognitive Component of Subjective Well-being. Social Indicators Research, 89 (1). <https://link.springer.com/article/10.1007/s11205-007-9230-3>

Sirgy, M. J. en T. Cornwell (2002). How neighborhood features affect quality of life. Social Indicators Research, 59. <https://link.springer.com/article/10.1023/A:1016021108513>

## StatLine

CBS Statline (2017). Sociale contacten en maatschappelijke participatie. <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/82249NED/table?ts=1511510586412>

# Bijlage 1: Multivariaat model en kerncijfers

## 1. Verbanden tussen woningkenmerken, buurtkenmerken, tevredenheid met de woning, de woonomgeving en het leven (structureel model), 2015

Onafhankelijke variabelen	Afhankelijke variabelen		
	tevredenheid met de woning	tevredenheid met de woonomgeving	tevredenheid met het leven
	Gestandaardiseerde padcoëfficiënten <sup>1)</sup>		
<b>Tevredenheid met de woning (1–5)</b>		0,10	0,08
<b>Tevredenheid met de woonomgeving (1–5)</b>	0,23		0,17
<b>Woningkenmerken</b>			
WOZ-waarde (7 klassen)	0,13		ns
Aantal kamers per persoon (minder dan 1 pp, 1 a 2 pp, meer dan 2 pp)	0,08		-0,02
Koopwoning vs. huurwoning (huur= 0, koop= 1)	0,19		-0,01
<b>Buurtkenmerken</b>			
Sociale cohesie (heel laag 1–5 heel hoog in klassen)		0,38	0,06
Overlast (0= geen, 1= enigszins, 2= veel)		-0,18	-0,01
<b>Indirecte effecten (gededieerd)</b>			
WOZ-waarde via woning			0,01
Aantal kamers per persoon via woning			0,01
Koopwoning vs. huurwoning via woning			0,02
Sociale cohesie via woonomgeving			0,07
Overlast via woonomgeving			-0,03
Woonomgeving via woning			0,01
<b>Controlevariabelen</b>			
Geslacht (man= 0, vrouw= 1)	-0,02	-0,02	-0,03
Leeftijd (18–24, 25–44, 45–64, 65 en ouder)	0,09	0,08	0,05
Ervaren gezondheid (1 zeer slecht - 5 zeer goed in klassen)	0,09	0,08	0,34
Huishoudensinkomen (6 klassen: 1: -400 000–10 000, 6: 50 000 of meer)	0,02	0,02	0,08
<b>Evaluatie model</b>			
Robust Maximum Likelihood estimator (MLR)	3 941,539		
df	10		
CFI	0,961		
RMSR	0,027		
N	54 978		

Bron: CBS, WoON.

<sup>1)</sup> De weergegeven padcoëfficiënten zijn significant ( $p < 0,01$ ) behalve indien er ns (niet significant) vermeld staat.

## 2. Tevredenheid met het leven naar tevredenheid met de woning en woonomgeving, woning- en buurtkenmerken, 2015<sup>1)</sup>

Tevredenheid met het leven			
	ontevreden (score 1 t/m 4)	niet tevreden, niet ontevreden (score 5 en 6)	tevreden (score 7 t/m 10)
	%		
<b>Totaal</b>	1	7	92
<b>Tevredenheid met de woning</b>			
(Zeer) Ontevreden	6	24	69
Niet tevreden, niet ontevreden	2	16	82
(Zeer) Tevreden	1	5	94
<b>Tevredenheid met de woonomgeving</b>			
(Zeer) Ontevreden	4	17	80
Niet tevreden, niet ontevreden	2	12	86
(Zeer) Tevreden	1	5	94
<b>Woningkenmerken</b>			
<b>WOZ-waarde</b>			
Minder dan 150 duizend euro	2	11	87
150 tot 200 duizend euro	1	7	93
200 tot 250 duizend euro	1	4	95
250 tot 300 duizend euro	0	3	96
300 tot 400 duizend euro	0	3	97
400 tot 500 duizend euro	0	3	97
500 duizend euro of meer	0	2	97
<b>Woningoppervlakte</b>			
Minder dan 50 m <sup>2</sup>	2	10	88
50 tot 70 m <sup>2</sup>	3	12	85
70 tot 90 m <sup>2</sup>	2	10	88
90 tot 120 m <sup>2</sup>	1	7	92
120 tot 150 m <sup>2</sup>	1	4	95
150 tot 200 m <sup>2</sup>	0	3	97
200 m <sup>2</sup> of meer	0	3	97
<b>Aantal kamers per persoon</b>			
Minder dan 1 kamer	2	11	88
1 of 2 kamers	1	6	93
Meer dan 2 kamers	1	7	92
<b>Type woning</b>			
Koop	0	4	96
Huur	2	11	87
<b>Soort woning</b>			
Vrijstaand	0	3	97
2-onder-1-kap	0	4	96
Hoekwoning	1	6	93
Etagewoning	2	11	88
Tussenwoning en overig	1	6	93
<b>Buitenruimte</b>			
Ja	1	8	91
Nee	1	7	92

## 2. Tevredenheid met het leven naar tevredenheid met de woning en woonomgeving, woning- en buurtkenmerken, 2015<sup>1)</sup> (slot)

Tevredenheid met het leven				
		ontevreden (score 1 t/m 4)	niet tevreden, niet ontevreden (score 5 en 6)	tevreden (score 7 t/m 10)
Buurtkenmerken	%			
<b>Overlast</b>				
Geen		1	5	94
Enigszins		1	7	92
Veel		3	12	85
<b>Sociale cohesie</b>				
Heel laag		7	24	69
Laag		4	18	78
Niet laag, niet hoog		1	9	89
Hoog		1	5	95
Heel hoog		0	2	97
<b>Verloedering</b>				
Ja		1	7	92
Nee		1	5	94

Bron: CBS, WoON.

<sup>1)</sup> Door afronding kunnen totalen optellen tot meer dan 100 procent.

## 3. Tevredenheid met de woning naar woningkenmerken, 2015<sup>1)</sup>

Tevredenheid met de woning				
		(zeer) ontevreden	niet tevreden, niet ontevreden	(zeer) tevreden
	%			
<b>Totaal</b>		3	9	88
<b>WOZ-waarde</b>				
Minder dan 150 duizend euro		7	16	77
150 tot 200 duizend euro		2	9	89
200 tot 250 duizend euro		1	6	93
250 tot 300 duizend euro		1	4	95
300 tot 400 duizend euro		1	4	95
400 tot 500 duizend euro		1	3	96
500 duizend euro of meer		1	3	97
<b>Woningoppervlakte</b>				
Minder dan 50 m <sup>2</sup>		10	21	69
50 tot 70 m <sup>2</sup>		8	17	75
70 tot 90 m <sup>2</sup>		7	14	80
90 tot 120 m <sup>2</sup>		2	9	89
120 tot 150 m <sup>2</sup>		2	6	93
150 tot 200 m <sup>2</sup>		1	3	96
200 m <sup>2</sup> of meer		1	4	95
<b>Aantal kamers per persoon</b>				
Minder dan 1 kamer		15	17	68
1 of 2 kamers		3	10	87
Meer dan 2 kamers		2	7	91

### 3. Tevredenheid met de woning naar woningkenmerken, 2015<sup>1)</sup> (slot)

Tevredenheid met de woning			
	(zeer) ontevreden	niet tevreden, niet ontevreden	(zeer) tevreden
	%		
<b>Type woning</b>			
Koop	1	5	94
Huur	7	16	77
<b>Soort woning</b>			
Vrijstaand	1	3	96
2-onder-1-kap	1	4	95
Hoekwoning	2	9	89
Etagewoning	7	14	79
Tussenwoning en overig	3	9	88
<b>Buitenruimte</b>			
Ja	3	9	88
Nee <sup>2)</sup>			

Bron: CBS, WoON.

<sup>1)</sup> Door afronding kunnen totalen optellen tot meer dan 100 procent.

<sup>2)</sup> De vraag naar tevredenheid met de woning is alleen gesteld aan hoofdbewoners. In dit geval zijn er onder mensen zonder buitenruimte geen hoofdbewoners waardoor er geen percentages gerapporteerd kunnen worden.

### 4. Tevredenheid met de woonomgeving naar buurtkenmerken, 2015<sup>1)</sup>

Tevredenheid met de woonomgeving			
	(zeer) ontevreden	niet tevreden, niet ontevreden	(zeer) tevreden
	%		
<b>Totaal</b>	6	11	83
<b>Overlast</b>			
Geen	2	6	91
Enigszins	5	13	81
Veel	24	25	51
<b>Sociale cohesie</b>			
Heel laag	82	14	4
Laag	42	31	27
Niet laag, niet hoog	8	20	71
Hoog	2	6	92
Heel hoog	1	2	97
<b>Verloedering</b>			
Ja	7	13	81
Nee	2	6	92

Bron: CBS, WoON.

<sup>1)</sup> Door afronding kunnen totalen optellen tot meer dan 100 procent.

## Bijlage 2: Vraagstellingen

In deze bijlage wordt achtereenvolgens voor tevredenheid met het leven, tevredenheid met de woning en woonomgeving, woonkenmerken, buurtkenmerken en controlevariabelen beschreven hoe deze zijn geoperationaliseerd.

### Tevredenheid met het leven

Tevredenheid met het leven is op een tienpuntsschaal gemeten met de vraagstelling: “Alles bij elkaar genomen, hoe tevreden bent u met het leven als geheel? Welk rapportcijfer geeft u hiervoor?” Er kon een cijfer van 1 tot en met 10 worden gegeven.

### Tevredenheid met de woning en woonomgeving

Daarnaast is aan respondenten gevraagd hoe tevreden zij zijn met hun woning en woonomgeving, namelijk: “Hoe tevreden bent u met uw huidige woning?” en “Hoe tevreden bent u met uw huidige woonomgeving?”. De antwoordcategorieën zijn: zeer tevreden (1), tevreden (2), niet tevreden, maar ook niet ontevreden (3), ontevreden (4), zeer ontevreden (5). Deze scores zijn gehercodeerd zodat een hogere score een hogere mate van tevredenheid impliceert.

### Woningkenmerken

Er zijn verschillende kenmerken van de woning meegenomen, namelijk de verhouding kamers tot personen, type en soort woning, wel of geen buitenruimte, WOZ-waarde en woningoppervlakte.

*Verhouding kamers tot personen* (maximaal 1 kamer per persoon, 2 kamers per persoon, meer dan 2 kamers per persoon): er is gevraagd naar het aantal vertrekken in de woning aan respondenten die geen onderhuurder zijn. Vervolgens is uit het bevolkingsregister het aantal personen in het huishouden gehaald om de verhouding kamers tot personen te berekenen.

Er is gevraagd aan respondenten of zij in een *huur- of koopwoning* (dit is het type woning) wonen en in welk *soort woning* (vrijstaand, twee-onder-een kap, hoekwoning, etagewoning, tussenwoning/ overig) men woont. Het soort woning is alleen gevraagd aan personen die in een zelfstandige woning wonen (en dus bijvoorbeeld niet onderhuren).

De volgende vragen zijn gebruikt om te bepalen of iemand wel of geen eigen *buitenruimte* heeft bij zijn woning:

- Heeft uw woonruimte/woning een balkon en/of dakterras? Antwoordmogelijkheden zijn: “Ja, eigen balkon en/of dakterras”, “ja, gemeenschappelijk balkon en/of dakterras”, “ja zowel eigen als gemeenschappelijk balkon/dakterras”, “nee”.
- Hoort bij uw woonruimte/woning een eigen tuin, patio, binnenplaats en/of erf?  
Respondenten konden meerdere antwoorden aankruisen.

Indien de respondent een van deze buitenruimten heeft, krijgt hij een score “1” (Ja) en anders een “0” (nee).

Daarnaast zijn de volgende variabelen met betrekking tot de woning gekoppeld uit registers: *WOZ-waarde* en *woningoppervlakte*. WOZ staat voor Waardering Onroerende Zaken. Iedere gemeente stelt de WOZ-waarde van een woning vast op basis van verkoopprijzen van



vergelijkbare woningen in de buurt. Daarbij wordt het bouwjaar, de perceelgrootte en de inhoud van de woning meegenomen. De staat van onderhoud en de situatie op de woningmarkt worden hierbij niet meegenomen. De WOZ-waarde is een geschatte marktwaarde van de woning op basis van de kenmerken in het kadaster, en het is niet hetzelfde als de taxatiewaarde. De WOZ-waarde geeft echter wel een indicatie van de woningwaarde.

### **Buurtkenmerken**

Er zijn verschillende kenmerken van de woonbuurt meegenomen: overlast, verloedering en sociale cohesie.

*Overlast* is gemeten door middel van een samengestelde variabele op basis van de volgende vragen:

“In welke mate ondervindt u in deze buurt vormen van geluidsoverlast?”, “Last van het verkeer?” en “Vormen van stank/stof/vuil?”.

De antwoordcategorieën waren: (2 punten) vaak, (1 punt) soms, (0 punten) nooit. Vervolgens worden de uitkomsten van deze variabelen bij elkaar opgeteld. De scores zijn vervolgens geclassificeerd in categorieën: als iemand op geen enkel punt overlast ervaart, is de score “0”. Indien op minimaal één aspect enige overlast ervaren wordt, is de score “1” en indien iemand op minimaal één aspect vaak overlast ervaart, is de score “2”.

*Verloedering* wordt vastgesteld aan de hand van het voorkomen van bekladding, vernieling, rommel of hondenpoep in de buurt met de volgende vraagstellingen: “Komen deze voorvallen naar uw eigen idee vaak, soms of (bijna) nooit voor? Bekladding van muren en/of gebouwen?”, “Hoe vaak komt vernieling van telefooncellen, bus- of tramhokjes voor?”, “Hoe vaak komt rommel op straat voor?”, en “Hoe vaak komt hondenpoep op straat voor?”. De antwoordcategorieën waren: (2 punten) vaak, (1 punt) soms, (0 punten) (bijna) nooit. Voor vernieling kan men ‘niet van toepassing’ (0 punten) kiezen als er geen telefooncellen, bus- of tramhokjes in de buurt zijn. Het aandeel waarbij verloedering in de woonbuurt voorkomt, is het aandeel dat op een van de aspecten aangeeft dat dit vaak of soms voorkomt.

Ten slotte is *sociale cohesie* in de buurt gemeten met de volgende stellingen:

- Ik heb veel contact met andere buurtbewoners.
- In deze buurt gaat men op een prettige manier met elkaar om.
- Ik woon in een gezellige buurt waar mensen elkaar helpen en samen dingen doen.
- Mensen kennen elkaar in deze buurt nauwelijks.
- Ik ben tevreden met de bevolkingsamenstelling in deze buurt.
- Ik voel mij thuis in deze buurt.

De antwoordopties zijn: helemaal mee eens, mee eens, niet mee eens, maar ook niet mee oneens, mee oneens, helemaal mee oneens. De gemiddelde score op deze zes stellingen wordt gebruikt als score voor sociale cohesie waarbij categorieën van 1 tot en met 5 zijn gemaakt. Een hogere score is een indicatie van meer cohesie in de buurt. Het antwoord op de vierde stelling of men elkaar nauwelijks kent is gehercodeerd zodat men elkaar bij een hogere score beter kent. Omwille van de leesbaarheid zijn labels toegekend aan de categorieën, namelijk: 1) heel laag, 2) laag, 3) niet laag, niet hoog, 4) hoog, en 5) heel hoog.

# Bijlage 3: Technische toelichting

## Data

Ontbrekende antwoorden zijn geïmputeerd door middel van de random hotdeck-methode. Dit is een methode waarbij wordt gekeken naar de hoogste correlatie met andere vragen in de vragenlijst; een vergelijkbare andere waarneming wordt gebruikt als vervangende waarde. Indien de correlatie met een andere vraag sterk genoeg is, wordt het antwoord van deze vraag geïmputeerd voor de vraag waar het antwoord ontbreekt. Vervolgens wordt gecontroleerd op consistentie met antwoorden op andere vragen door dezelfde respondent. Respondenten met een zeer hoog aantal ontbrekende antwoorden worden weggelaten uit de analyses: als respondenten op meer dan 15 procent van de vragen het antwoord niet weten of weigeren, worden zij niet meegenomen in het onderzoek. In totaal zijn 2 091 respondenten om deze reden afgevallen in het onderzoek. Deze respondenten worden niet meegenomen in de responsberekening.

## Methode

Om te analyseren of woning- en buurtkenmerken naast tevredenheid met de woning en buurt gerelateerd zijn aan tevredenheid met het leven wordt een structureel model geschat in R met behulp van het package Lavaan. Met dit package kunnen mediërende verbanden getoetst worden. Gestandaardiseerde padcoëfficiënten worden gerapporteerd naast criteria voor de evaluatie van het model. Omdat verschillende kenmerken niet normaal verdeeld zijn, wordt hiervoor gecorrigeerd door een schattingsmethode met robuuste standaardfouten te gebruiken (MLR). Slechts een beperkt aantal woning- en buurtkenmerken kan worden meegenomen door overlap tussen de onafhankelijke variabelen.

## Verklaring van tekens

Niets (blanco)	Een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
.	Het cijfer is onbekend, onvoldoende betrouwbaar of geheim
*	Voorlopige cijfers
**	Nader voorlopige cijfers
2017–2018	2017 tot en met 2018
2017/2018	Het gemiddelde over de jaren 2017 tot en met 2018
2017/'18	Oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2017 en eindigend in 2018
2015/'16–2017/'18	Oogstjaar, boekjaar, enz., 2015/'16 tot en met 2017/'18

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

## Colofon

### *Uitgever*

Centraal Bureau voor de Statistiek  
Henri Faasdreef 312, 2492 JP Den Haag  
[www.cbs.nl](http://www.cbs.nl)

### *Prepress*

CCN Creatie en visualisatie, Den Haag

### *Ontwerp*

Edenspiekermann

### *Inlichtingen*

Tel. 088 570 7070  
Via contactformulier: [www.cbs.nl/infoservice](http://www.cbs.nl/infoservice)

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire, 2018.  
Verveelvoudigen is toegestaan, mits het CBS als bron wordt vermeld.